

Oponentní posudek disertační práce

Mgr. Barbory Duží

Percepce environmentálních změn: regionální aspekty

1. Aktuálnost tématu

Předložená disertační práce Mgr. Barbory Duží se zabývá bezpochyby aktuálním tématem, jeho zpracování je z hlediska teorie i praxe potřebné a přínosné. Problematika vnímání probíhajících environmentálních změn, zejména dopadů přírodních hydrometeorologických extrémů – povodní a sucha, se v posledních desetiletích stále intenzivněji dotýká obyvatel České republiky.

Disertační práce zahrnuje hodnotný soubor informací založený na analýze regionálních aspektů zkoumaných na domácnostech a vybraných aktérech v povodí Bečvy.

2. Zvolená metoda zpracování

Práce je metodologicky založena na výzkumu, který kombinuje dotazníkové šetření s rozhovory mezi místními obyvateli. Dotazování domácností bylo provedeno ve 22 vybraných obcích. Názory obyvatel doplňují výsledky dotazování u zástupců samosprávy obcí (starostové,...) a státní správy (správci vodních toků, Lesy ČR s.p., zástupci CHKO Beskydy,...) Je zkoumán způsob, jakým respondenti vnímají vývoj adaptace na klimatické extrémy v povodí řeky Bečvy.

Výsledky takto definovaného průzkumu souvisí s obecnějšími, synergicky účinnějšími strategickými postupy protipovodňové ochrany, mezi něž patří principy uvedené v disertační práci. Jedná se o strategii ochrany, strategii přizpůsobení se a strategii ústupu. Praxe i provedený výzkum ukazují, že respondenti, zejména z řad odborných aktérů, ve svých reakcích většinou tyto strategické postupy více či méně reflektují. Vlastními obyvateli jsou potom vnímána spíše konkrétní protipovodňová opatření, mezi něž patří retence, technická a přírodě blízká ochrana a prevence. Opatření jsou obyvateli vnímána spíše z hlediska účinku, nikoliv systémového významu. Zejména odborní aktéři vnímají přínos a systémový význam jednotlivých opatření a další územní, historické, vodohospodářské, stavebně technické či urbanistické souvislosti.

Objevuje se ještě další rozdílnost ve vnímání strategií a opatření. Lidé, kteří neobývají potenciálně ohroženou oblast, se přiklánějí k radikálnějším řešením (např. k vysídlení a následnému osídlení jiného území). Adaptace obyvatel ohroženého území se projevuje spíše přijetím rizika a současně podílem na realizaci opatření směřujících ke snížení potenciálu škod.

Hodnotu disertační práce lze spatřovat zejména v takovýchto a podobných, početných analytických výstupech, které zrcadlí rozptyl a prezentují bilanci názorů na problematiku percepce environmentálních změn v daném území.

3. Splnění stanovených cílů

Hlavním cílem disertační práce bylo zmapovat, jak společnost a její konkrétní aktéři vnímají probíhající environmentální změny a jak se na jejich projevy adaptují.

Lze konstatovat, že takto deklarovaný cíl disertační práce byl splněn.

4. Původní výsledky řešení vědeckého problému

Práce přináší zajímavý soubor informací, který zrcadlí názory a postoje obyvatel a dalších odborných aktérů dotčených projevy environmentálních změn, zejména silnými dešti. Práce v ucelené, konkrétními údaji podložené formě, prezentuje cenné poznatky, zejména intenzivní spojení obyvatel s místem, ve kterém žijí. Obyvatelé jsou i za cenu přetrvávajícího ohrožení ochotni realizovat a akceptovat řadu opatření eliminujících další potenciální nebezpečí.

5. Význam práce pro rozvoj vědního oboru a praxi

Předložená disertační práce má význam pro rozvoj teorie i praxe. Může být užitečná pro odborníky z oblasti městského managementu, správce vodních toků a další odborníky a v neposlední řadě i pro akademickou a výzkumnou sféru. Práce poskytuje řadu informací prezentovaných v ucelené, přehledné podobě.

6. Formální úprava

Disertační práce odpovídá formálním předpisům a zvyklostem, je to dílo svým rozsahem přiměřené svému cíli. Řazení témat a kapitol pokládám za logické a účelné, text je srozumitelný a přehledný. Obrazové přílohy jsou čitelné a názorné. V disertační práci jsem našel několik drobných, pomínutelných překlepů a nepřesností, které neplynou z neznalosti autorky (např. str.17, odst.5, ř.5: katastrofální povodeň v Troubkách proběhla v roce 1997, nikoliv /jak je uvedeno/ v roce 2007).

7. Závěr

Disertační práci Mgr. Barbory Duží hodnotím jako obsahově hodnotný, ucelený materiál, který díky získaným poznatkům umožní mimo jiné lépe, precizně formulovat rozvojové možnosti urbanizovaných území nejen v povodí Bečvy. Disertační práce zřetelně ukazuje mimořádně intenzivní vazbu obyvatel na místa, ve kterých dlouhodobě žijí.

Svým rozsahem mimořádná urbanizace zaplavovaného a bezprostředně souvisejícího území ve větších sídlech proběhla zejména ve druhé polovině 19. století a ve 20. století. Extrémní povodeň v roce 1997 např. ve městě Přerově způsobila nejvíce škod právě na stavbách vzniklých ve zmíněném období. Okolo 70% poškozených staveb vzniklo ve druhé polovině 19. století a ve 20. století. Mnoho staveb liniového charakteru nebo staveb formovaných do jednotné liniové struktury prokazatelně negativně ovlivnilo průběh povodňové vlny, urychlilo ji nebo nepředvídatelně změnilo její směr. Podobně negativní vliv měly i výrazně početnější zpevněné plochy.

Disertační práce ovšem dokládá, že v našich podmínkách je zřejmě nemyslitelné, aby další urbanistický rozvoj byl usměrněn do jiných, neohrožených lokalit. Obyvatelé převážně neakceptují nabídku jiných stavebních pozemků, raději budou realizovat opatření na vlastním domě nebo přijmou opatření v nejbližším okolí. Jejich chuť k takovým činům ovšem klesá s časem.

Vzhledem k tomu, že autorka v práci spíše shrnuje, popř. komentuje odpovědi respondentů a její názor je málo zřetelný, nabízí se zásadní principiální otázka, kterou je žádoucí odpovědět při obhajobě disertační práce:

Odborně řízený urbanistický rozvoj reflektující extrémní projevy počasí může zcela zásadně eliminovat potenciální škody plynoucí z povodní. Je možné a s ohledem na výsledky plynoucí z disertační práce také žádoucí takový rozvoj definovat např. prostřednictvím územně plánovacích regulativů? Nebo je žádoucí zodpovědnost za vzniklé škody přenést na vlastníky nemovitostí, případně pojišťovny? Je takový přístup ovšem systémový a z hlediska udržitelného rozvoje urbanizovaného území přijatelný?

Úplným závěrem konstatuji, že disertační práci doporučuji k obhajobě.

V Brně dne 8.srpna 2014

doc.Ing.arch. Maxmilian Wittmann, Ph.D.